

УДК 111.83: 122/129:22.06:141.144

КАТЕГОРІЯ ІСТИНИ В ПЕРСОНАЛІСТИЧНІЙ ГЕРМЕНЕВТИЦІ ЧЕСЛАВА СТАНІСЛАВА БАРТНІКА

Річард Горбань

*Косівський інститут прикладного та декоративного мистецтва
Львівської національної академії мистецтв
вул. Міцкевича 2, 78600, м. Косів, Україна*

У статті з'ясовано, що в персоналістичній герменевтиці польського філософа Ч.С. Бартніка категорія істини зумовлена не пізнанням суті об'єкта, а визначається особовим буттям і стосується обох його вимірів – індивідуального і спільного.

Ключові слова: персоналізм, герменевтика, категорія істини, особа, особове буття, верифікація.

На початку ХХІ століття герменевтика як система дослідження має принципове значення для розвитку всіх галузей науки, особливої ваги вона набуває у розбудові сучасної антропології як цілісної філософії людини. Польський філософ, послідовник Кароля Войтили і засновник Люблінської школи персоналізму Ч.С. Бартнік визнає ключову роль герменевтики у системі наукового знання та розглядає її методи як універсальне знаряддя у пізнанні феномена особи. Розбудовуючи на системних, наукових засадах універсальне персоналістичне вчення, мислитель розробляє у його контексті відповідну герменевтику, в якій однією з головних є категорія істини.

В Україні концепція персоналістичної герменевтики католицького філософа-персоналіста Ч.С. Бартніка не досліджувалась, тому перед нами стоїть завдання розглянути таку важливу її категорію, як істина.

Особливе місце у персоналістичній герменевтиці Ч.С. Бартніка посідає проблема верифікації, тому багато уваги він приділяє питанням, пов'язаним із поняттям «істина», зокрема висуває твердження про існування об'єктивної істини в категорії модальності буття, про співвідношення істини і досвіду, істини й етики, про історичність істини та положення про прозопоїчну категорію істини. Як зауважує польський дослідник М. Новачик, вагомим здобутком Ч.С. Бартніка стало обґрунтування історичності істини та самого історизму як окремої категорії [12, с. 151]. у праці «Історія філософії» (2000 р.) польський філософ-персоналіст стверджує, що критерієм істини є не пізнання суті об'єкта, а його пізнання з погляду особи, тобто особове пізнання. Категорія істини стосується обох вимірів особового буття людини – індивідуального і спільного. Індивід пізнає дійсність згідно із своєю особовою структурою та з погляду цієї структури, натомість суспільна особа має здатність на вищому рівні відтворити, зрозуміти та пізнати герменевтичні структури в собі, тобто зрозуміти себе як «знак», який вона творить, усвідомити глибинні змісти його семантики, закладеної у ній самій [5, с. 550].

У філософському трактаті «Персоналізм» (1995 р.) Ч.С. Бартнік відзначає, що у персоналістичній герменевтиці на перший план виходить реальна дійсність буття, яку відкривають, пізнають і намагаються усвідомити її глибину та сенс. Оскільки герменевтика дає можливість пізнати суть дійсності і встановити істину буття, то кінцевим етапом проведення герменевтичних дій стає відкриття істини. Це здійснює особа. За допомогою «світу», структури та властивостей особи у ній самій та для неї відбувається складний процес

відкривання істини. Проте в персоналістичній герменевтиці, як і в кожній науці, важливою є можливість перевірки істинності отриманого результату, тобто верифікації. Істина є надзвичайно важливим аспектом у загальній структурі герменевтики, її слід шукати у площині співвідношення між «Я» людини (суб'єктом) і річчю (об'єктом), яка пізнається. у цьому відображається принцип реалізму буття, де відзначається реальна зустріч суб'єкта й об'єкта (особи та іншого буття), їхня взаємодія й обопільний вплив [6, с. 388].

У класичній філософській думці істина розуміється як відповідність пізнання фактичному стану речей [3, с. 687]. Однак Ч.С. Бартнік пропонує підходити до цього поняття значно ширше і на більш глибокому рівні, зокрема вважати істину «узгодженістю між особою і річчю» [6, с. 389], оскільки, на його переконання, таке визначення краще передає стан, який відбувається у процесі пізнання – проникнення особи в суть об'єкта й зумовлення пізнання особовим світом людини. З огляду на це в концепції істини за Ч.С. Бартніком постає також теза про «колективну» істину відповідно до індивідуального пізнання, яке здійснює окрема конкретна особа. Колективна істина у цьому контексті постає як узгодженість між спільнотою особою і річчю, тут ідеться про переконання, досвід і пізнання, здобуті колективом як особою.

У персоналістичній герменевтиці пізнання повинно вести до відкриття істини, тобто правильного її розуміння і правильного пізнання, що відповідає реальності буття, дійсному стану речей. у герменевтиці основний акцент ставиться на співвіднесення речі й інтелекту, такий підхід Ч.С. Бартнік вважає формальним, занадто вузьким та обмеженим, оскільки на перше місце, на переконання філософа, треба ставити не просто розум, а особу, що значно розширює горизонт пізнання; формулу ж річ – інтелект, на його думку, слід розширити, ввівши поняття «мова» у значенні «символ» чи «знак». у трактаті «Персоналістична герменевтика» (1994 р.) польський мислитель пише, що за таких умов більш чітко проявиться істина як встановлення відповідності між річчю і її знаком (мовою, суттю, ідеєю), як узгодженість знака (мови) з інтелектом, який пізнає і розуміє цей знак [4, с. 255].

Із позиції герменевтики дійсність визначає істину. Звідси істина постає як те, що відкривається за допомогою буття і в самому бутті, тому вона є похідною буття. Натомість із позиції персоналістичної герменевтики відкриття суті буття визначає тільки перший етап пізнання істини. Йдеться про те, що звичайне зауваження буття, речі, об'єкта дає початок пізнанню. Намагання зрозуміти, пізнати, відкрити створює можливість проникнення особового світу в річ, а буття речі – в особовий світ, впливаючи на нього і збагачуючи. Таким чином, відбувається процес формування, творення особи та формування пізнаної речі, дійсності. у цьому знову зауважується принцип взаємодії й обопільного впливу суб'єкта й об'єкта, тому можна говорити про значно ширше буття істини, ніж відповідність речі інтелекту – в основі істини лежить двосторонній зв'язок і взаємовплив. Отже, і сфера реального зіткнення та взаємодії між особою і дійсністю у контексті «істини» значно ширша, глибша й багатша. в істині відкривається не лише сама річ, а й особа. Відбувається процес пізнання, розуміння, відкриття та зіставлення обох дійсностей: речі й особи, а також встановлення важливості, цінності, значення стосовно одна одної. Особа в межах своєї структури й буття оцінює те, що пізнає. Суть істини в контексті особи і пізнання становить визначення відповідності цінностей суб'єкта й об'єкта в їх взаємовідношенні один до одного, а також правильність побудови цього зв'язку, коли об'єкт не ставиться вище за суб'єкт. Першість і цінність завжди належать особовому буттю, що і становить основну істину. у цьому контексті істина також постає як буття, що має своє співвіднесення з особою як правда, спрямована на особу.

Кожне пізнання має на меті встановлення певної істини, що надає сенс самій герменевтиці, яка шукає і відкриває істину. Слова закладають процес розуміння, а це, у свою чер-

гу, веде до відкриття істини. Істина – це реальність буття. Ч.С. Бартнік наполягає на тому, що повнота розуміння речі, буття, а звідси і повнота істини відкривається лише в перспективі особи, у зіставленні з особою [6, с. 390]. Особа стає сприйняттям, дійсним відкриттям істотою речі. З позиції персоналістичної філософії істину слід шукати та відкривати в бутті й особі або за допомогою особи. Істина відкривається лише в контексті особового світу й у світлі особи стає зрозумілою. Однак це не слід сприймати як твердження, що людина творить істину, особа лише відкриває її, проникаючи, заглиблюючись у річ чи явище, вона намагається осягнути їхній сенс.

Тісний зв'язок істини з дійсністю особи дає інтегральний погляд на особу й утверджує її буття. Істина у своїй істоті походить від особи, яка її відкриває, та спрямована на особу, тому герменевтична істина здійснюється лише в перспективі й горизонті особи. Натомість особа має здатність універсального підходу до дійсності, оцінки і встановлення остаточної цілісної істини про дійсність, подібно як має здатність з'ясувати істину про конкретне, окреме буття. Такий універсальний реальний підхід особового світу до дійсності має важливе значення для самої особи, оскільки відкрита, пізнана істина впливає на особовий світ, вступаючи з ним у відносини.

Вірогідність пізнання істини не міститься в особі в автоматичному стані абсолютно пасивної здібності (на кшталт віддзеркалення). Істина та її достовірність вимагають активної дії, зусиль і вміння суб'єкта, який щось пізнає, тому не можна говорити про якусь «дану істину», що сама собою виникає без активації усіх сил і властивостей структури особи. Істина не з'являється без участі та дії особи, подібно як не існує автоматичної об'єктивності істини, яка гарантує певність її даних. Особа пізнає, розуміє і відкриває істину в суб'єктивний спосіб, узалежнений від індивідуальних властивостей і задатків особи. Також не можна говорити про абсолютно істину наукових досліджень і відкриттів, оскільки людина обмежена буттям у своїх властивостях і можливостях. Ч.С. Бартнік зауважує, що в персоналістичній герменевтиці йдеться про утвердження істини, яка можлива тільки в співвіднесенні світу дійсності й світу особи, хоча обидва залишаються не до кінця відкритими, зрозумілими й пізнаними. Персоналістично скерована герменевтика прагне вказати на правильний підхід у процесі пізнання істини, формулює основні принципи її відкриття, які дають змогу бути впевненими у правдивості результату відкриття пізнаної істини [4, с. 266]. у традиційній герменевтиці критерієм пізнання та істини вважалось твердження, отримане на підставі усвідомлення і розуму, що дають безпосереднє й однозначне уявлення. На переконання Ч.С. Бартніка, такий підхід є помилковим, оскільки не береться до уваги питання, хто здійснює цей процес, а саме особа, яка єдина здатна до рефлексії та мислення, що зумовлює процес і наслідок пізнання. Між дійсністю, яка пізнається, та істиною як наслідком пізнання перебуває прозопічний посередник – особа з усім властивим їй багатством особової структури, тому процес пізнання і його продукт (істина) вкорінені в глибині та таємниці світу особи. Істина не може вважатись звичайним наслідком об'єкта пізнання, оскільки це насамперед наслідок дій, внутрішніх сил і здатності суб'єкта (особи). Особа визначає напрям і межі як пізнання, так і істини.

Значний вплив на формування концепції герменевтики Ч.С. Бартніка мала німецька філософська думка, зокрема Фіхте і Шеллінг як прихильники безпосереднього способу пізнання істини та Кант як прибічник опосередкованого. На підставі докладного аналізу обох підходів польський персоналіст зробив власний оригінальний висновок, поєднавши позиції обох сторін у площині особи. у «Персоналістичній герменевтиці» він пише: «Процес пізнання складається з безпосереднього й опосередкованого пізнання, натомість особа єднає їх у єдину цілість, що дає змогу цілісно підійти до відкриття істини» [4, с. 270]. На

переконавання польського мислителя, у подібний спосіб особа у своїх дослідженнях, пізнанні та відкритті істини єднає суб'єктивний і об'єктивний досвіди, на базі яких також буде власну пізнану істину. у такому підході Ч.С. Бартніка виразно проявляється прагнення побудувати реалістичну, інтегральну, цілісну персоналістичну герменевтику.

Класична герменевтика, досліджуючи питання суб'єкта й об'єкта, з позиції визначення їх вагомості стосовно процесу пізнання сформувала декілька позицій: ідеалістичний напрям на чолі з Гадамером утверджує важливість і першість суб'єкта; традиційна школа вказує на першість об'єкта; Кант, ідучи шляхом монізму, єднає суб'єкт і об'єкт у процесі пізнання; томізм наполягає на тотожності суб'єкта й об'єкта. Водночас персоналістичний напрям особливо виокремлює відмінність й антитетичність суб'єкта й об'єкта, акцентуючи на їх взаємовідношенні один до одного. Ця антитетичність, як зазначає Ч.С. Бартнік, знаходить своє подолання у площині особи [4, с. 271]. Тому істину можна відкрити, лише визначаючи протиставлення суб'єкта й об'єкта, яке знаходить своє вирішення в особовому вимірі. Пізнання й істина наче в природний спосіб перебувають у полі дії між «Я» і об'єктом. Саме у цій площині слід шукати та відкривати істину. Критерієм істини тут стає реальна зустріч, точка дотику суб'єкта й об'єкта, яку сприймає, аналізує та встановлює особа. Тому істина пізнається у площині особи, стосовно особи. Натомість опосередкованість і безпосередність пізнання становлять лише його діалектику, модальності перевірки, а найвищим критерієм є особова природа зв'язку між суб'єктом і об'єктом, істинність пізнання формується тут у площині особи, спираючись на реальність і правильне, належне встановлення зв'язків між ними. Отже, основним принципом розуміння й інтерпретації постає не стільки сам по собі інтелект, скільки особа з усією цілістю свого буття та структури. За словами Ч.С. Бартніка, особа представляє фундаментальну «надструктуру» всього процесу відкриття істини – горизонт розуміння, тобто сферу, яка простягається над цілим процесом, стає критерієм істини, основою, яка продукує істину, в якій істина закорінена [6, с. 389].

Реалістичний універсальний персоналізм, який представляє Ч.С. Бартнік, вбачає у суб'єкті й об'єкті дві площини дійсності, що перебувають в одному середовищі й у взаємному співвіднесенні, вони не зливаються в одне ціле, не ототожнюються, а творять якість інше, третє буття. у концепції Ч.С. Бартніка ідеальним вирішенням діалектики суб'єкта й об'єкта є теологічна ідея поєднання в одному бутті двох площин, двох сфер, двох дійсностей, як зауважує польський дослідник К. Гузовський, ідеться про поєднання суб'єкта й об'єкта в дійсності «особи», подібно як у Христі поєднані дві природи – Божа і людська [10, с. 72]. Сам процес розуміння і пізнання пролягає у двох площинах: розум сприймає та пізнає у значенні й у спосіб, властивий йому, а людське ество відкриває та пізнає внутрішню сутність і глибинне значення об'єкта пізнання. Натомість «особа» пізнає у цілісний, універсальний спосіб. Щодо світу особа постає як своєрідний надсуб'єкт, який охоплює й осмислює цілість буття, а також як найвищий суб'єкт створеної дійсності. Якщо ж брати особу саму по собі, то вона постає як фундаментальний суб'єкт, тобто основа, від якої слід виходити в осмисленні та пізнанні світу. З іншого боку, особа теж може вважатись об'єктом, якщо стає об'єктом пізнання, а також з огляду на власний природний вимір буття як частина фізичної реальності. Однак обидві площини взаємно проникають одна в одну та поєднуються в бутті особи, причому настільки, що особа водночас є суб'єктом і об'єктом світу, хоча формальна вищість з погляду персоналізму належить реальності суб'єкта буття. За словами російського дослідника М.І. Дробжева, для філософії та теології важливим залишається спостереження не предметів, речей, явищ як таких, а власне світ особи в контексті світу речей [2, с. 24]. Особовий суб'єкт має завданням постійно розвиватись і «виросити» над світом речей (об'єкта).

Істина у своїй формальній площині лише одна і полягає вона в позитивних пізнавальних зв'язках між особою і дійсністю. Водночас у своїй матеріальній площині істина має багато проявів з огляду на різний контекст і способи пошуку, підходи, суб'єктивність кожної особи, яка її здобуває. у концепції Ч. С. Бартніка таких форм істини три: 1) істина тексту, речі й особи; 2) істина пізнання, розуміння і вислову; 3) істина істотна, сенсу й метасенсу [4, с. 284].

Перший різновид містить у собі три підвиди (як і кожен наступний вид). Істина тексту чи знака виникає на основі проникнення у суть тексту або знака. Якщо правильно підійти до відкриття правди, відповідно та належно осягнути текст чи знак, то можна відкрити значення, основну ідею, сенс. Тут головним завданням стає правильний підхід і з'ясування визначальної думки тексту чи знака. Істина речі постає, коли особа за посередництвом тексту чи знака правильно передає суть речі, зміст її реального буття. Істина завжди постає як істина особи, оскільки через знак і його значення передається ідея тексту й відбувається проникнення в особовий світ його автора. у такий спосіб зустрічаються два особові світи: автора тексту чи знака та того, хто його сприймає. Основним завданням персоналістичної герменевтики, на думку Ч.С. Бартніка, має стати не лише проникнення у текст чи правильне прочитання знака, не просто розуміння основної його ідеї (як у традиційній герменевтиці), а заглиблення в особовий світ автора. у питанні істини на перше місце повинно виходити проникнення у світ особи. Як засвідчує К. Гузовський у рецензії на «Персоналістичну герменевтику» Ч.С. Бартніка, повноту істини можна отримати лише у діалозі, спілкуванні осіб за допомогою тексту чи знака, тому персоналістична герменевтика вказує на основу прочитання, розуміння, відкриття значення і сенсу, яке можливе тільки у тісному спілкуванні зі світом особи або групи осіб (індивідуальної особи чи спільнотної особи) [11, с. 202].

У другому виді істини процес її відкриття й утвердження полягає у двох тезах: правильному пізнанні істини особами, які щось твердять, і правильному розуміння іншими особами сформульованих правд. Тому вислови одних осіб повинні бути правдивими, щоб інші могли висловити власне правильне твердження [6, с. 382]. Цей процес може мати різні прояви: хтось міг щось помилково зрозуміти та висловити хибну «істину», натомість інші особи, базуючись на цій помилковій «істині», могли все ж відкрити та висловити дійсну, правильну істину. Таким чином, так би мовити, «виправляється» основна істина. Тому польський мислитель констатує факт «істини пізнання» одних і факт «істини вислову» інших. Але «істині вислову» як кінцевому етапу передують середня ланка «істина розуміння», яка робить можливим «вислів істини». Людина може пізнати те, чого не розуміє, через що сформулювати неправдивий вислів. Тому завдання дослідника полягає не лише в пізнанні якоїсь істини, а й у правильному її розумінні, на підставі якого можна сформулювати власне правдиве твердження – «вислів істини». Отже, герменевтичний процес має бути відповідальним, а його основною метою має стати правильне розуміння і правдиве твердження [6, с. 383].

Третій прояв правди має за відправну точку попередню тезу, тобто відповідність твердження правді. Цим встановлюються базова істина, твориться основа для подальших роздумів, досліджень конкретної фундаментальної істини. Тут принциповим стає питання: чи сенс, закладений у певній істині, відповідає дійсності, тобто чи правильно інтерпретували пізнану річ конкретні особи. Особа, яка зіштовхується з якимось твердженням, намагається зіставити відповідність закладеного в речі (тексті, знакові) сенсу з фактами дійсності, тому вона не тільки пізнає якусь певну «істину», а й намагається прочитати сенс твердження (тексту, знака, речі). Але в істині про якусь річ особа здатна зауважити її

глибший сенс. у пізнанні, розумінні та відкритті істини особа проникає у річ через увесь герменевтичний процес, причому здатна завдяки своєму особовому світу досягнути глибинний зміст речі (тексту, знака), відкриваючи у такий спосіб глибинний сенс, метасенс [4, с. 286]. Ідеться про відкриття певної внутрішньої сутності речей, проникнення у ядро їхнього сенсу. у цьому аспекті можна говорити про «перевірку» відкритої істини: чи правильно з'ясовано, чи відповідає відкрите фактичному стану речей. Як зауважує К. Гузовський, у такий спосіб за допомогою звичайної правди особа здатна відкрити глибинний сенс речей, перейти у площину вищого сенсу [9, с. 27].

Правильне розуміння веде до повного відкриття істини, тому велике значення мають умови та засоби, що можуть забезпечити таке розуміння. Як зазначалось, у самому процесі пізнання однією з фундаментальних умов є своєрідна точка зору, з якої особа споглядає об'єкт пізнання. у персоналістичній герменевтиці цю позицію зумовлює особовий світ людини, тому головним «горизонтом» пізнання та розуміння стає сама особа. Людина дивиться на об'єкт пізнання з погляду свого особового ества, співвідносить його з собою, співвідносить свій особовий світ з іншим особовим еством. Під цим кутом зору Ч.С. Бартнік опрацював основні аспекти горизонту істини. Перший з-поміж них – це буттєвий аспект, він є базовим, оскільки ґрунтується на чомусь. Тут наголошується реальність об'єкта. у дослідженні слід виходити з першочергового досвіду речі, яким є її «буття». Людське конкретне розуміння, а звідси і можливість досягнути істину з'являється завдяки буттю, у його перспективі і полягає в досягненні зв'язків між частковим і загальним, окремим і спільним, індивідуальним і універсальним. «Правдиве розуміння», що відповідає реальному стану речей, є спостереженням чогось окремого, індивідуального таким, яким воно є насправді, але це стає можливим лише у процесі його співвіднесення із загальним, якоюсь цілістю [7, с. 19]. Тому знову на перший план виходить співвідношення індивідуального і спільного, одиниці і спільноти. Таким чином можна дійти до загального бачення стану речей, своєрідного горизонту, яким є буття як таке. Відкриттям і встановленням стану речей та їхньої суті займалась класична метафізика. Однак поряд із спостереженням метафізикою абстрактного загалу «буття» (щось існує) герменевтика відкриває у бутті глибші перспективи завдяки можливості його пізнання та розуміння, йдеться про зауваження в абстрактному загалі буття окремих його складових. За словами Ч.С. Бартніка, кожна з частин буття (індивідуальні буття) створює можливість відкрити і пізнати інші окремі буття [8, с. 103]. Усе буття взаємопов'язане, всі його складові перебувають у взаємозв'язках. Одне буття пізнається завдяки іншому. Горизонти розуміння обох дисциплін, метафізики і герменевтики, розглядають одну й ту саму дійсність по-різному, проте найбільш повне розуміння можливе за умови поєднання обох підходів, що взаємно доповнюються і дають повноцінну картину дійсності [4, с. 287]. Метафізичний горизонт істини створює основу для дальшого заглиблення у буття, що і робить герменевтика, використовуючи цю основу для відкриття прихованого, внутрішнього змісту й сенсу буття. Тому горизонт буття дуже важливий у герменевтиці, де він знаходить своє суттєве доповнення, отримавши більш якісне і повноцінне розуміння. Місцем цього доповнення, точкою «збагачення» і відкриття істини стає особовий світ.

Іншим аспектом горизонту істини є особова структура. Горизонт буття і горизонт відкривання світу знаходять точку перетину та поєднання у горизонті особи. В. Дільтей, А. Бергсон, Р. Гуардіні, Г. Гадамер горизонт особи ототожнювали з горизонтом світу, тобто власного «світу» людини. у персоналізмі ключовим стає горизонт особи, який є реляцією, що складається з двох ліній: трансцендентальної і категоріальної. Перша лінія має абсолютний характер і закладає метафізичне трактування. у її перспективі людина вважається

мікробуттям, яке концентрує у собі все буття. Людина зі звичайної категорії буття переходить у категорію найвищого суб'єкта існування, у «Я», яке перебуває у реляції до інших «Я». Особа – це найвища форма буття, найдосконаліша серед усіх інших форм. у герменевтиці основним вважається «горизонт буття», який дає загальне бачення дійсності, тобто відправну точку, з якої на неї слід дивитися. Під цим кутом зору особа постає як найкраща основа буття, з якої слід дивитись на дійсність. Вона є ідеальною площиною споглядання буття і його розуміння. в особі весь світ стає зрозумілим, набирає чітких обрисів, відкриваючи істину про буття і про саму особу. На думку Ч.С. Бартніка, абсолютне існування, яким є особа, створює можливість пізнання повноти істини, формуючи фундамент категорії пізнання [4, с. 287]. Таким чином, істина визначається особовим буттям і стає можливою для пізнання. Категоріальна лінія створює емпіричний горизонт, який завдяки досвіду особи отримує риси реальності, конкретизації буття. Особа, зіштовхуючись із дійсністю, досліджуючи її, застосовує усю особову структуру, досвід, засоби і можливості пізнання, щоб відкрити й пізнати істину, фактичний стан буття. Трансцендентальний вимір особового горизонту забезпечує можливість загального пізнання, розрізняючи окремі буття серед загалу. Натомість категоріальний вимір встановлює форми і зміст конкретних постатей, беручи до уваги особову структуру як абсолютне буття [6, с. 391].

Третій аспект становить історичність особового буття. Особа у своїй істоті відзначається історичністю буття. Конкретний категоріальний горизонт особового буття завжди з'являється й існує в історії, у якомусь її відрізку. Кожна людина відзначається власним «світом розуміння», за допомогою якого діє, пізнає, спілкується і має власне місце, завдання і призначення в історії. Звідси в кожному особовому горизонті міститься метафізичний горизонт, іншими словами, кожна особа має своє буття, яке реалізує в історичному часі, місці, середовищі, що в ньому діє, зоставляючи сліди. Кожне конкретне особове існування у часі і просторі співвідноситься з іншим особовим буттям, лишаючи після себе певні знаки, тексти, речі. Так постає історичний горизонт пізнання особового світу й особового буття (метафізичного) загалом [1, с. 138]. Кожне індивідуальне буття вивчає у своєму історичному часі певні речі, явища, знаки, інтерпретує їх, намагаючись здобути істину, і може здійснити це правильно завдяки своєму особовому буттю, здатності виходити в метафізичний вимір. За допомогою метафізичного підходу відкривається універсальний простір спілкування, взаємопроникнення особових світів. Конкретна людина може відкрити, пізнати і зрозуміти іншу, яка існувала задовго до неї і залишила свої «знаки». у такий спосіб відбувається пізнання істини та збагачення особового світу, розвиток особового єства людини. у цьому контексті герменевтика тісно поєднана з метафізикою, а звідси поєднані й обидва горизонти, що можливо тільки у своєрідному метагоризонті, що ним є особа, яка представляє собою одночасно і конкретне, й універсальне буття, до того ж має разом своє конкретне індивідуальне і спільнотне буття. Лише особа забезпечує необхідний творчий перехід від універсальності до конкретності буття. З огляду на це, стверджує Ч.С. Бартнік, прозопоїчний горизонт має свій історичний аспект не лише в конкретній, реальній площині, а й на метафізичному, універсальному рівні [4, с. 289]. Особа у своєму бутті основана на реальному існуванні, яке знаходить свій вираз в індивідуальній і спільнотній особах, причому історичних, конкретних.

Останнім аспектом прозопоїчного горизонту істини стає ідея спільнотної особи. Польський філософ стверджує, що на первинному рівні основою метафізичного і герменевтичного горизонту слід вважати індивідуальну особу, але на вторинному рівні нею є також спільнотна особа, яка має ті самі виміри, що й індивідуальна. у метафізичній площині спільнотна особа створює можливість відкриття суспільної істини та спільного розуміння

певних речей, явищ чи знаків. у герменевтичній площині «спільнотна особа дає можливість зрозуміти певні речі, які неможливо до кінця осмислити виключно в індивідуальному вимірі» [4, с. 290]. «Світ спільноти», розуміння та їхні можливості створюють особливий горизонт істини. у спільнотній особі можна зауважити, відкрити і зрозуміти всі колективні форми й прояви буття. Спільнотний горизонт надає особливі можливості та, як і індивідуальний, може виправлятися і перевірятися. Це дає змогу розвивати суспільну герменевтику, яка по-своєму прямує до відкриття істини. Завдяки цьому горизонт спільнотної особи не шкодить, не нівелює і не нищить горизонт індивідуальної особи, а поглиблює, доповнює і вдосконалює його, а персоналістична герменевтика отримує ширший і глибший вимір, зокрема в аспектах пізнання, розуміння і відкриття істини.

Як бачимо, в персоналістичній герменевтиці Ч.С. Бартніка абсолютне існування, яким є особа, створює можливість пізнання повноти істини, формуючи фундамент категорії пізнання, під таким кутом зору критерієм істини є не пізнання суті об'єкта, а його пізнання з погляду особи, це означає, що істина визначається особовим буттям і стає можливою для пізнання. в інтерпретації польського філософа-персоналіста категорія істини стосується обох вимірів особового буття людини: індивідуального і спільнотного. Особа-індивід пізнає дійсність згідно зі своєю особовою структурою, спільнотна ж особа дає можливість зрозуміти певні речі, які неможливо до кінця осмислити виключно в індивідуальному вимірі. у персоналістичній герменевтиці постає особливий горизонт істини, де горизонт спільнотної особи не шкодить, не нівелює і не нищить горизонт індивідуальної особи, а поглиблює, доповнює та вдосконалює його.

Список використаної літератури

1. Горбань Р.А. Соціогенез богослов'я історії /Річард Анатолійович Горбань //Вісник Прикарпатського Університету. – 2005. – № 7. – С. 136–144.
2. Дробжев М.И. Проблема человека в русской религиозной философии XIX – первой половине XX века :[монографія] /Михаил Иванович Дробжев. – Тамбов :Изд-во Тамбов. гос. ун-та им. Г.Р. Державина, 2000. – 320 с.
3. Історія філософії :[словник] /заг. ред. В.І. Ярошовець. – К. :Знання України, 2005. – 1199 с.
4. Bartnik Cz.St. Hermeneutyka personalistyczna /Czesław Stanisław Bartnik. – Lublin :Katolicki Uniwersytet Lubelski, 1994. – 338 s.
5. Bartnik Cz.St. Historia filozofii /Czesław Stanisław Bartnik. – Wyd. 2. – Lublin :Gaudium, 2001. – 596 s.
6. Bartnik Cz.St. Personalizm /Czesław Stanisław Bartnik. – Wyd. 2, popr. i poszerz. – Warszawa :O.K., 2000. – 531 s.
7. Bartnik Cz.St. Podmiot i przedmiot w poznaniu personalistycznym /Czesław Stanisław Bartnik //Roczniki Teologiczno-kanoniczne. – 1988. – № 35. – Z. 2. – S. 13–24.
8. Bartnik Cz.St. Sens bytu /Czesław Stanisław Bartnik //Roczniki Teologiczno-kanoniczne. – 1981. – № 28. – S. 97–109.
9. Guzowski K. Chrystologia hermeneutyczna /Krzysztof Guzowski //Roczniki Teologiczne. – 1998. – № 45. – S. 21–38.
10. Guzowski K. Ermeneutica e cristologia in Czesław S. Bartnik /Krzysztof Guzowski. – Roma :Angelicum, 1993.
11. Guzowski K. Recenzja na: Hermeneutyka personalistyczna Cz.S. Bartnik /Krzysztof Guzowski //Akcent. – 1995. – № 16. – Nr. ¾. – S. 199–203.
12. Nowaczyk M. Recenzja na księgę Cz.St. Bartnika Hermeneutyka personalistyczna / M. Nowaczyk //Przegląd Powszechny. – 1995. – № 2. – S. 150–154.